

«09» серпня 2022 р.

№ 137

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ОСВІТЯНСЬКИЙ ПРОЄКТ «Зелена лабораторія»

Вступ:

Дані наукових досліджень сходяться на тому, що різноманітний досвід із природою має прямий причинно-наслідковий зв'язок із кращим навчанням, розвитком та психологічним станом дітей. Доведено, що учні в класах із зеленими краєвидами краще виконують тести на концентрацію, ніж учні з вікнами на «забудову». Навіть природний краєвид із вікна класу систематично знижує як пульс, так і рівень стресу, про який говорять самі учні – порівняно з учнями класів, де вікна виходять на забудований простір.

Учні, які один раз на тиждень навчалися серед лісу, мали здоровіші денні ритми гормону кортизолу, ніж контрольна група, яка навчалась у приміщенні.

Дослідження також показали покращення уваги серед учнів під час та після навчальних поїздок на природу.

Покращення самодисципліни під час контактів із природою експериментально доведене як у дорослих, так і в дітей (такі дослідження проводилися в Чикаго та в Барселоні, а також в експериментальних, довготривалих і масштабних міждисциплінарних дослідженнях).

Позитивний вплив на самодисципліну продемонстровано як серед «нейротипових» дітей, так і серед дітей із синдромом дефіциту уваги та дітей, що мають проблеми з навчанням.

Збільшується здатність дітей до «відтермінування задоволення». Зокрема, це стосується навчання, що включає контакт із тваринами (наприклад, очікування своєї черги погладити коня, в одному з досліджень). Тривалий контакт із природою знижує «гіперактивність» під час навчання та допомагає дітям контролювати свої імпульси.

Покращується загальний стан здоров'я. Час, проведений надворі, безпосередньо пов'язаний з більшим рівнем фізичної активності дітей та кращим загальним станом. Доведено, що зменшення часу сидіння та краща кардіореспіраторна фізична форма пов'язані з суто академічною успішністю.

Природа дає кращий контекст для навчання

Як формальне (школа), так і неформальне навчання у «зелених класах» дає більше відчуття спокою.

Дітям у природних середовищах легше як уникати конфліктів, ухиляючись від них, так і виявляти кращий самоконтроль.

Схоже, що природне середовище буде тепліші стосунки, більш схильні до співпраці.

І нарешті, проведення часу на природі, схоже, сприяє формуванню екологічної свідомості, яка зберігається в дорослому віці.

Обґрунтування:

Сучасна позашкільна освіта взаємопов'язана із загальною середньою освітою в рамках Концепції реалізації державної освітньої політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» від 13 грудня 2017 р. № 903-р через: впровадження компетентнісного підходу до навчання в позашкільній освіті та формування наскрізних умінь та навичок, необхідних у XXI столітті; оптимізацію комунікації між закладами загальної середньої та позашкільної освіти, іншими суб'єктами освітньої діяльності в сфері позашкільної освіти; інтеграцію освітніх процесів та освітніх програм у закладах загальної середньої та позашкільної освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності в сфері позашкільної освіти незалежно від організаційно-правової форми та форми власності; наскрізний процес виховання, який формує ціннісні ставлення і судження, що слугують базою для щасливого особистого життя та успішної взаємодії у суспільстві.

За останні роки відбувається оптимізація мережі закладів позашкільної освіти шляхом злиття, об'єднання невеликих профільних центрів. Найбільш вразливими в ситуації скорочення закладів позашкільної освіти стають діти з малонаселених пунктів, яким за умови відсутності закладу позашкільної освіти органи місцевої влади не пропонують альтернативних варіантів здобуття позашкільної освіти.

Вирішити питання щодо забезпечення умов на здобуття позашкільної освіти можна різними шляхами, зокрема: створювати нові заклади позашкільної освіти через організацію філій; організувати роботу гуртків на базі закладів загальної середньої освіти; керуючись Законом України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р., залучати на договірній основі заклади позашкільної освіти, що розташовані на території інших громад.

У зв'язку з цим Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України пропонує закладам загальної середньої та позашкільної освіти долучитися до **Всеукраїнського освітянського проекту «Зелена лабораторія»**.

Проект «Зелена лабораторія» впроваджується з метою формування екологічної культури і світогляду засобами формальної та неформальної освіти. Основна ідея проекту - екологічна освіта як інструмент соціалізації здобувача освіти, його адаптації до життя в урбанізованому середовищі.

НЕНЦ має позитивний досвід реалізації подібних проектів у співпраці із закладами загальної середньої освіти, а саме: «Школа в природі», «Шкільний сад» (інформація про проекти розміщена на сайті закладу: <https://nenc.gov.ua/>).

Актуальність:

Дані наукових досліджень із багатьох галузей сходяться на тому, що різноманітний досвід спілкування з природою має прямий причинно-наслідковий зв'язок із кращим навчанням, розвитком та психологічним станом дітей.

Розв'язання екологічних проблем першочергово залежить від рівня екологічної культури населення. Одним із шляхів виховання нового ціннісного ставлення до природи, розвитку світоглядної свідомості людини є створення в Україні мережі «Зелених лабораторій».

Перенести навчання з класу на вулицю – не нова ідея. Дослідники давно говорять про те, що перебування на свіжому повітрі позитивно впливає на самопочуття дітей, покращує їхнє фізичне та психічне здоров'я; підвищує рівень залученості до навчання та уваги. На таких заняттях головне не вивчити конкретну тему з підручника, а навички, які діти зможуть опанувати завдяки цьому заняттю: що вони повинні знати та вміти після такого заняття?

Учні позитивно ставляться до такого формату занять, а отже охоче їх відвідують і з більшим інтересом сприймають навчальний матеріал.

Історична інформація: формат open-air classroom народився у минулому столітті під час епідемії туберкульозу. Перша школа такого типу була створена у Німеччині у 1904 році, а згодом ідея поширилася країнами Європи, Америки та Австралії.

Місія «Зеленої лабораторії»: розвивати індивідуальний потенціал кожного здобувача освіти і виховувати освічене, талановите, ініціативне, відповідальне покоління - новий формат майбутніх лідерів і професіоналів, готових до змін і викликів сучасного світу.

Учасники проекту:

Проект розрахований на заклади загальної середньої освіти, заклади позашкільної освіти.

Де можна проводити заняття?

Як базу для проведення занять в зеленій лабораторії ми радимо використовувати шкільні подвір'я, стадіони та парки неподалік як альтернативу класній кімнаті. Якщо школа - в сільській місцевості і поруч є ліс, ставок, річка — тоді місця вистачить усім класам. Вчителям міських шкіл варто взяти до уваги парки, сквери чи ботанічні сади в пішій доступності від школи. І звичайно матеріально-технічна база ЗПО еколого-натуралістичного профілю (екологічна стежка, навчально-дослідна земельна ділянка, теплиця, зоологічна ферма, куточок живої природи, кліматотрон тощо).

Переваги навчання на свіжому повітрі:

- Підвищення рівня успішності учнів (діти позитивно ставляться до такого формату занять, а отже охоче їх відвідують і з більшим інтересом сприймають навчальний матеріал).
- Ефективність особистісного розвитку (учні відчують себе більш незалежними, а отже стають впевнішими у собі та власних силах).
- Покращення самопочуття (діти постійно дихають свіжим повітрям, активно рухаються на перервах, а це, як відомо, сприяє покращенню фізичного здоров'я та зменшує рівень стресу).
- Покращення поведінки (зміна оточення покращує настрій та часто позитивно впливає на поведінку дітей).
- Єднання з природою (сучасні діти не так часто безпосередньо взаємодіють із живою природою, тому уроки на свіжому повітрі можуть стати справжньою знахідкою).
- Практичний досвід (деякі речі простіше пояснити на прикладі живої природи, ніж намагатися описувати).
- Звичайно ранній досвід із природою відіграє важливу роль у розвитку екологічної поведінки.
- Досвід перебування на природі може допомагати освіті через збільшення здатності до концентрації, зменшення рівня стресу, зростання самодисципліни, інтересу та насолоди від навчання, а також покращення загального фізичного стану.

Організація освітнього процесу у «Зеленій лабораторії»:

Пандемія та військовий стан диктує нам нові правила життя та навчання. Та й взагалі, навчання не обов'язково означає сидіння за столами кілька годин поспіль. Саме тому Міністерство освіти і науки України радить вчителям використовувати шкільні подвір'я, стадіони та парки неподалік як альтернативу класній кімнаті.

Open-air уроки справді потребують ретельного планування і підготовки. Перш ніж провести заняття надворі вчителю бажано:

- Вивчити околиці школи. Якщо школа має власне просторе подвір'я це ідеальні передумови для навчання просто неба: складіть з колегами розклад, хто і коли використовуватиме різні куточки пришкільної території

для уроків. Якщо школа — в сільській місцевості і поруч є ліс, ставок, річка — тоді місця вистачить усім класам. Якщо школа знаходиться в досить урбанізованому місці, тоді бажано використовувати базу закладів позашкільної освіти еколого-натуралістичного профілю (за взаємною згодою). Довідка: Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді із закладами загальної середньої освіти організовує освітній проєкт «Школа в природі».

- Повідомити батьків ваших учнів про рекомендації МОН щодо уроків на свіжому повітрі та ваші конкретні плани на тиждень: родини мають подбати про відповідний одяг для занять просто неба, додатковий перекус та воду для дітей, а також маленький санітайзер для рук у кишені кожного учня. Будьте готові заспокоїти батьків щодо погоди: у школах Європи діти виходять на прогулянки та заняття на дворі навіть у дощ. Загалом «погодне правило» там дозволяє open air уроки будь-коли, за винятком трьох випадків: гроза, торнадо і температура повітря, нижча за -20. Усе решта-питання відповідного одягу.
- Підготувати урок просто неба, тримаючи у фокусі своєї уваги не конкретну тему з підручника, а навички, які діти зможуть опанувати завдяки цьому заняттю: що вони повинні знати та вміти після такого заняття?
- Попередити дітей про те, що наступного разу ви будете навчатися надворі - вони мають знати, де відбуватиметься заняття, скільки часу воно триватиме та які матеріали знадобляться.

Як організувати навчальний процес в «Зеленій лабораторії»?

1. Сформулювати правила поведінки на свіжому повітрі.
2. Провести попереднє анкетування учнів, аби визначити їхні очікування від такого формату навчання.
3. Створити порядок проведення кожного заняття.
4. Пояснити учням, чому навчання у такому форматі важливе.

Заняття в лабораторії за змістом можуть бути не лише академічними, але і розважального характеру, як то пікнік, активний відпочинок, ігрові заняття тощо. Такі заняття формують екологічну поведінку впродовж життя.

Директор НЕНЦ

Володимир ВЕРБИЦЬКИЙ